

Ο ναός των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι – μια ελληνική νησίδα στο κέντρο της Μόσχας

Ο ιερός ναός των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι είναι σημείο αναφοράς της ελληνικής Διασποράς της Μόσχας. Μπορούμε να πούμε ότι ο ναός κατέστη γέφυρα μεταξύ της Ρωσίας και της Ελλάδας, του ρωσικού και του ελληνικού πολιτισμού, τους οποίους ενώνει η ορθόδοξη παράδοση.

Οι ελληνικές παραδόσεις θεμελιώθηκαν στον ναό το 1999 όταν στεγάσθηκε σε αυτόν το μεταφερθέν από την Οδησό στη Μόσχα Γραφείο-Αντιπροσωπεία της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Αλεξανδρείας.

Επί είκοσι χρόνια της Αλεξανδρινής Εκκλησιαστικής Αποστολής ηγήθηκε ο μητροπολίτης Κυρήνης Αθανάσιος Κυκκώτης, ο οποίος συνέβαλε τα μάλα στην εκλαΐκευση του ελληνικού πολιτισμού. Το 2019 αναστάλη η λειτουργία του Μετοχίου της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας, αλλά οι ελληνικές παραδόσεις όχι μόνον διαφυλάχθηκαν, αλλά και αναπτύσσονται περαιτέρω.

Σήμερα χρέη προϊσταμένου του ναού των Αγίων Πάντων εκτελεί ο πρωθιερέας Σέργιος Ζβοναριόφ.

Η βυζαντινή λειτουργική υμνωδία

Ο ναός των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι είναι ο μοναδικός στη Μόσχα, όπου δεν ερμηνεύονται μόνον επιμέρους ύμνοι της βυζαντινής παραδόσεως, αλλά εφαρμόζεται ο πλήρης 24ωρος κύκλος της θείας λατρείας της Κυριακής και των εορταστικών ημερών (με εσπερινό, όρθρο και Θεία Λειτουργία να τελούνται σύμφωνα με το ελληνικό τυπικό). Ο δι' αντιφώνων τελούμενος εσπερινός και όρθρος από τον Νοέμβριο του 2020 γίνεται από δύο χορωδίες.

Την παράδοση της βυζαντινής ψαλμωδίας θεμελίωσε ο μητροπολίτης Κυρήνης Αθανάσιος. Τα λατρευτικά ελληνικά μέλη στον χώρο του παλαιού ναού δημιουργούν ιδιαίτερη ατμόσφαιρα προσευχής, που τόσο αγαπήθηκε από τους Μοσχοβίτες, εραστές της βυζαντινής ψαλτικής τέχνης.

Τον Φεβρουάριο του 2020 ιδρύθηκε στον ναό Σχολή Εκκλησιαστικής Χορωδιακής Ψαλμωδίας. Τότε άρχισαν και μαθήματα βυζαντινής εκκλησιαστικής φωνητικής σε ανδρική χορωδία, με τα οποία συνεχίστηκε η παράδοση των συναντήσεων των προηγούμενων ετών.

Ιδιαιτερότητα της βυζαντινής ψαλμωδίας αποτελεί η προφορική της παράδοση από τον διδάσκαλο στον μαθητή. Γι' αυτόν τον λόγο η βυζαντινή μουσική διαφύλαξε ανά τους αιώνες την ιδιομορφία της, συμπεριλαμβανομένης και της αποκλειστικά φωνητικής ερμηνείας, κατά βάση μονοφωνικής. Οι ψαλμωδίες είναι ταξινομημένες σύμφωνα με την Οκτώηχο.

Η βυζαντινή λατρευτική υμνωδία έλκει τις καταβολές της στην αρχή της χριστιανικής εποχής. Ως μορφή τέχνης υπάρχει εδώ και περίπου δύο χιλιάδες χρόνια και αποτελεί όχι μόνον πολιτιστική παράδοση, αλλά και ένα τέλειο μουσικό σύστημα. Αναπόσπαστο μέρος των ύμνων αυτών είναι τα λατρευτικά κείμενα της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Η UNESCO συμπεριέλαβε τις βυζαντινές ψαλμωδίες στον κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η μελέτη της βυζαντινής εκκλησιαστικής χορωδιακής παραδόσεως στον ναό των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι αποτελεί μια πρωτοβουλία τρόπον τινά μοναδική. Η μοναδικότητά της έγκειται στο ότι οι αρχάριοι, αλλά και οι έμπειροι ερμηνευτές των βυζαντινών ύμνων μπορούν όχι μόνον να

αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και να τις τελειοποιήσουν στην πράξη, ερμηνεύοντας τέτοιους ύμνους στις ακολουθίες της Κυριακής και των εορτών στον ναό των Αγίων Πάντων.

Ομαδάρχης είναι ο διευθυντής της δεξιάς χορωδίας του ναού, καθηγητής στην έδρα Διευθύνσεως Χορωδίας του Κρατικού Ωδείου Μόσχας «Π. Τσαϊκόφσκι» Πάβελ Σεργκέγεβιτς Αντόνοφ, απόφοιτος της Σχολής Διευθύνσεως Χορωδίας του Ωδείου Μόσχας και της Σχολής Εκκλησιαστικής Ψαλμωδίας του Ορθοδόξου Πανεπιστημίου Ανθρωπιστικών Σπουδών «Ο Άγιος Τύχων».

Ιδιαίτερα μαθήματα στην ομάδα παραδίδει ο κληρικός του ναού των Αγίων Πάντων διάκονος Διονύσιος Οσούγεφ, διευθυντής χορωδίας και ψάλτης με πολυετή εμπειρία.

Το μεγαλύτερο μέρος των εκτενών ύμνων της Θείας Λειτουργίας στον ναό των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι ερμηνεύεται στην ελληνική γλώσσα, επίσης χρησιμοποιούνται τα πλέον δόκιμα ανάλογα στην εκκλησιαστική σλαβονική.

Στον ναό των Αγίων Πάντων σύμφωνα με το ελληνικό τυπικό δύνανται να τελούνται τα Μυστήρια της Βαπτίσεως και του Γάμου. Κατά τη βυζαντινή παράδοση τελείται και το Μυστήριο του Ευχελαίου.

Το κατηχητικό κυριακάτικο σχολείο ελληνικού προσανατολισμού «Οι αδελφοί Ζωσιμά»

Πριν από είκοσι τρία χρόνια στον ναό των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι ξεκίνησε τη λειτουργία του το κατηχητικό κυριακάτικο σχολείο με εκτενή μελέτη της ελληνικής ιστορίας, του πολιτισμού, των παραδόσεων και της γλώσσας.

Από την πρώτη ημέρα της υπάρξεώς του το διευθύνει η Ναταλία Γκεόργκιεβνα Νικολάου, Δρ. Φιλοσοφίας, βραβευμένη με το έπαθλο της Ακαδημίας Αθηνών, ειδικός με πλούσια εμπειρία διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και μεταφραστικής δράσεως.

Οι μαθητές του κατηχητικού σχολείου παρακολουθούν μαθήματα ορθοδόξου πίστεως, παραδόσεων και εθίμων, μαθαίνουν να διαβάζουν στα ελληνικά επιλεγμένα αποσπάσματα της Αγίας Γραφής, μελετούν τις βυζαντινές υμνωδίες: απολυτίκια και κοντάκια των εορτών στην ελληνική γλώσσα, συμμετέχουν μαζί με τους δασκάλους τους σε χριστουγεννιάτικες και πασχαλινές παραστάσεις.

Οι δάσκαλοι του σχολείου μετέφρασαν από τα ελληνικά στα ρωσικά το πόνημα του μητροπολίτη Αργολίδος Νεκταρίου «Τα παιδιά χρειάζονται τον ήλιο». Η μετάφραση τιμήθηκε με το δίπλωμα του διαγωνισμού «Διαφωτισμός μέσω του βιβλίου» ως η καλύτερη έκδοση για παιδιά και νέους.

Στο σχολείο παραδίδονται χορωδιακά μαθήματα ελληνικού τραγουδιού. Επιπλέον, ο καθηγητής από την Ελλάδα Αντώνιος Δαλάκης κάνει μαθήματα στο συγκρότημα ελληνικών εθνικών χορών.

Κάθε χρόνο οι μαθητές του σχολείου λαμβάνουν μέρος σε εκδηλώσεις αφιερωμένες στις θρησκευτικές και εθνικές εορτές της Ελλάδας, τα Χριστούγεννα, το Πάσχα, την Ημέρα του «Όχι», την Ημέρα της Επανάστασης του 1821, οι οποίες διεξάγονται μεταξύ άλλων σε συνεργασία με το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στη Μόσχα.

Μαθήματα ελληνικής γλώσσας: «Η γλώσσα της Ορθοδοξίας»

Επί εικοσαετία και πλέον στον ναό των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι παραδίδονται μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Τον τελευταίο χρόνο έχει αυξηθεί ο αριθμός των γλωσσικών ομάδων και τώρα την ελληνική γλώσσα μαθαίνουν τόσο οι μικρότεροι (5-9 ετών), όσο και παιδιά της μέσης και μεγαλύτερης σχολικής ηλικίας, αλλά και ενήλικες (από φοιτητές έως συνταξιούχοι). Όλους τους ενώνει το αίσθημα αγάπης για την Ελλάδα και τον ελληνικό πολιτισμό, η επιθυμία να γνωρίσουν εκ του σύνεγγυς την ιστορία του λαού, ο οποίος είχε τεράστια συμβολή στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Οργανωτές των μαθημάτων είναι ο Σύλλογος των Ελλήνων της Μόσχας, ενώ οι καθηγητές είναι φιλόλογοι υψηλού επιπέδου με εξειδίκευση στην βυζαντινή και νεοελληνική φιλολογία και προέρχονται από το Κρατικό Πανεπιστήμιο Λομονόσωφ της Μόσχας.

Όσοι παρακολουθούν τα μαθήματα και οι καθηγητές τους συμμετέχουν ετησίως σε σεμινάρια και προγράμματα σπουδών και διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, που διοργανώνονται από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Το πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας έχει διάρκεια πέντε ετών, αλλά πολλοί εραστές της ελληνικής φιλολογίας και του πολιτισμού εξακολουθούν να επισκέπτονται τα μαθήματα και μετά την ολοκλήρωση της πενταετίας.

Η διδασκαλία διεξάγεται βάσει συγχρόνων και παραδοσιακών μεθόδων με χρήση οπτικοακουστικού

υλικού και πολυμεσικών διδακτικών βοηθημάτων. Τα μαθήματα συνοδεύονται από κύκλο διαλέξεων για την ιστορία και τον πολιτισμό της Αρχαίας Ελλάδας, του Βυζαντίου και της σύγχρονης Ελλάδας.

Συνεργασία με ελληνικούς συλλόγους

Το Μετόχι των Αγίων Πάντων αναπτύσσει στενή συνεργασία με τον Σύλλογο Ελλήνων Μόσχας, του οποίου ηγείται ο ακαδημαϊκός της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών, αντιπρύτανης θεραπευτικού έργου του Ρωσικού Εθνικού Ιατρικού Πανεπιστημίου Ερευνών «Ν. Πιρογκόφ» Χρήστος Περίκλωβιτς Ταχτσιίδης. Σε μόνιμη βάση η πρακτική συνεργασία των δύο μερών υλοποιείται με τη συμμετοχή της εκτελεστικής διευθύντριας του Συλλόγου, λέκτορα της Φιλολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Μόσχας Ίννα Αλμπέρτοβνα Σεφ.

Υλοποιώντας το συμφωνητικό συνεργασίας και εταιρικής σχέσεως μεταξύ του Μετοχίου και του Συλλόγου Ελλήνων Μόσχας, που υπεγράφη στις 2 Αυγούστου 2020, στις 8 Φεβρουαρίου στο Πνευματικό Μορφωτικό Κέντρο του ναού των Αγίων Πάντων εγκαινιάσθηκε ο ελληνορθόδοξος παιδικός σταθμός για τα Σαββατοκύριακα «Αλφαβήτα», ενώ από τις 3 Οκτωβρίου του περασμένου έτους ξεκίνησαν τα μαθήματα της παιδικής ελληνικής χορωδίας.

Η νηπιαγωγός του παιδικού σταθμού Έλλη Παπανικολάου είναι απόφοιτος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, η βοηθός νηπιαγωγού Μάτθα Γαλακούτη, απόφοιτος του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Πατρών. Η διδάσκαλος της ελληνικής χορωδίας Γιάννα Μπαράτοβα είναι απόφοιτος του μουσικού Ωδείου «Γκνιέσινι» με ειδικότητα «φωνωδός-καλλιτέχνης, καθηγητής και διευθυντής μουσικού συγκροτήματος». Τα μαθήματα στον παιδικό σταθμό παραδίδονται στην ελληνική γλώσσα. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τη γνωριμία σε μορφή παιχνιδιού με την ιστορία της Ελλάδας, τις ορθόδοξες παραδόσεις, την εκμάθηση του ελληνικού αλφαβήτου, την αφομοίωση στοιχείων της καθομιλουμένης γλώσσας, την ανάγνωση ελληνικών παραμυθιών, την προβολή κινουμένων σχεδίων στην ελληνική γλώσσα, την ενασχόληση με τον ελληνικό χορό, την εκμάθηση ελληνικών παιδικών τραγουδιών, εκπαιδευτικά παιχνίδια στα ελληνικά, ζωγραφική.

Τα παιδιά συμμετέχουν στις εκκλησιαστικές εορτές. Έτσι, στις 26 Δεκεμβρίου του περασμένου έτους πραγματοποιήθηκε η εορταστική εκδήλωση των Χριστουγέννων για τα νήπια του ορθόδοξου ελληνικού παιδικού σταθμού «Αλφαβήτα», τους νέους μαθητές του φροντιστηρίου ελληνικής γλώσσας και τα μέλη της παιδικής χορωδίας με τη συμμετοχή του Γενικού Προξένου της Ελλάδας στη Μόσχα Νικολάου Κρίκου.

Τα μαθήματα στον παιδικό σταθμό, τη χορωδία και τις ομάδες διδασκαλίας ελληνικής γλώσσας διεξάγονται στο Πνευματικό Μορφωτικό Κέντρο του ναού των Αγίων Πάντων κάθε Σάββατο, εξ ου

και προσέλαβαν την επωνυμία «τα ελληνικά Σάββατα», που έχουν καταστεί ενδιαφέρουσες και γεμάτες ημέρες για όλη την οικογένεια, για τους Έλληνες και φιλέλληνες κάθε ηλικίας.

Τον περασμένο Οκτώβριο υλοποιώντας το πρωτόκολλο συνεργασίας του ναού των Αγίων Πάντων στο Κουλίσκι και του Πολιτιστικού Μορφωτικού Συλλόγου των Ελληνίδων Κυριών «Αγάπη», που υπεγράφη στις 28 Αυγούστου 2020, στο Πνευματικό Μορφωτικό Κέντρο εγκαινιάστηκε το φροντιστήριο διδασκαλίας φωνητικής και παραδοσιακής λαϊκής μουσικής (ελληνικής και βαλκανικής) για ενήλικες.

Διευθυντής του φροντιστηρίου είναι ο Γιάννης Κωφόπουλος, Έλληνας μουσικός, φωνωδός και συνθέτης, γνώστης των μουσικών παραδόσεων της Ελλάδας. Η οικογένεια του Γιάννη επί πολλές γενιές συνδέεται με το Άγιο Όρος.

Επιστέγασμα των μαθημάτων ήταν η παραγωγή ενός μουσικού βίντεο με χριστουγεννιάτικα κάλαντα.

Εργαστήρια ελληνικής κουζίνας: «Φιλοξενία»

Μία από τις σπουδαίες συνιστώσες του πολιτισμού των δύο λαών είναι οι παραδόσεις της φιλοξενίας. Η διοργάνωση των εργαστηρίων ελληνικής κουζίνας αποτέλεσε σπουδαίο σταθμό στη ζωή του ναού των Αγίων Πάντων.

Εμπνευστής και παρουσιάστρια των εργαστηρίων είναι η υπάλληλος του ναού και συνιδρυτής του Συλλόγου των Ελληνίδων Κυριών της Μόσχας «Αγάπη» Ελλάδα Λεσιόβα.

Οι συναντήσεις μαγειρικής διεξάγονται διά ζώσης κάθε Σάββατο, συμπληρώνοντας οργανικά τα «ελληνικά Σάββατα», ενώ την περίοδο των απαγορεύσεων λόγω της λοιμώξεως του κορονοϊού, μεταδίδονταν μέσω των κοινωνικών δικτύων. Οι μετέχοντες στα εργαστήρια έμαθαν να μαγειρεύουν εθνικά ελληνικά πιάτα όπως γιουβαρλάκια, γεμιστά, τζατζίκι, μουσακά, χωριάτικη σαλάτα, σουβλάκι κοτόπουλο, ντολμαδάκια, κουραμπιέδες και πολλά άλλα.

Χάρη στο πρόγραμμα μαγειρικής όλοι οι επιθυμούντες όχι μόνον κατέστησαν κοινωνοί της τέχνης της παρασκευής δημοφιλών ελληνικών πιάτων, αλλά και έμαθαν πολλά καινούρια και ενδιαφέροντα για τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της Ελλάδας, ενώ απέκτησαν και πολλές νέες φιλίες.

Ευχές για το μέλλον

Είθε να δώσει ο Θεός ώστε οι παραδόσεις της φιλίας και της συνεργασίας των λαών της Ρωσίας και της Ελλάδας, που τους ενώνει η κοινή πίστη, ο συγγενικός πολιτισμός, οι ηρωικές σελίδες κοινής ιστορίας, αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης, να ενισχύονται και στο μέλλον και ο καθένας μας να συμβάλλει κατά δύναμη σε αυτό το σπουδαίο εγχείρημα.

Στόχος μας είναι η ειρήνη και η ευημερία!

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/87082/>